

بسمه تعالی
وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی
معاونت سلامت
مرکز سلامت محیط و کار

دستورالعمل
مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی ویژه در
بیمارستانها و مراکز بهداشتی درمانی
و
ضوابط واگذاری آن به اشخاص حقیقی و حقوقی

مبحث 1

**دستورالعمل مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی ویژه
در بیمارستانها و مراکز بهداشتی درمانی**

بخش اول - بیمارستانها

الف - بااستناد ماده 7 قانون مدیریت پسماندها مدیریت اجرایی کلیه پسماندها غیر از صنعتی و ویژه در شهرها و روستاها و حریم آنها به عهده شهرداری، دهیاری و در خارج از حوزه وظایف شهرداریها و دهیاریها به عهده بخشداریهامی باشد. مدیریت اجرایی پسماندهای صنعتی و ویژه به عهده تولید کننده و در صورت تبدیل آن به پسماند عادی بر عهده شهرداری ها، دهیاریها و بخشداریهامی باشد.

بااستناد تبصره ماده فوق مدیریت های اجرایی می توانند تمام یا بخشی از عملیات مربوط به جمع آوری، جداسازی و دفع آن را به بخش خصوصی (اشخاص حقیقی و حقوقی) واگذار نمایند.

ب - طبق مفاد ماده فوق مدیریت بیمارستان ملزم است یکی از دو روش زیر را برای مدیریت اجرایی پسماند پزشکی ویژه بیمارستان بکار گیرد:

1. مدیریت اجرایی بیمارستان می تواند مطابق ماده 7 قانون مدیریت پسماندها عملیات اجرایی مدیریت اجرایی پسماند پزشکی ویژه را راساً انجام دهد.

2. مدیریت اجرایی پسماند پزشکی ویژه می تواند به استناد تبصره ماده 7 قانون مدیریت پسماندها تمام یا بخشی از عملیات اجرایی پسماند پزشکی ویژه را به بخش خصوصی (اشخاص حقیقی و حقوقی) واگذار نماید.

پ - مدیریت بیمارستان و اشخاص حقیقی و حقوقی جهت اجرای مدیریت اجرایی پسماند پزشکی ویژه ملزم به رعایت کلیه مفاد " ضوابط و روشهای مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی و پسماندهای وابسته " مصوبه شماره 15871/ت 38459 ک مورخ 1387/2/8 هیئت محترم دولت (موضوع ماده 11 قانون مدیریت پسماندها) می باشند.

ت - طبق مندرجات ماده فوق الذکر پس از تبدیل پسماند های پزشکی ویژه به پسماند عادی سازوکار مدیریت آن همانند پسماند شهری بعهده شهرداری ها، دهیاریها و بخشداریهامی باشد.

ث - بی خطرسازی پسماندهای عفونی و تیز و برنده توسط مراکز عمده تولیدکننده پسماند پزشکی ویژه (مانند بیمارستانها) و در شهرهای متوسط و بزرگ باید در محل تولید انجام شود تا مخاطرات ناشی از حمل و نقل و هزینه های مربوطه به حداقل برسد. در شهرهای کوچک و روستاها و مراکز کوچک، پسماندها می توانند در سایت مرکزی بی خطر گردند.

بخش دوم - مراکز بهداشتی درمانی

الف - در خصوص مدیریت پسماندهای پزشکی ویژه تولیدی در مطبها، درمانگاهها و سایر مراکز مشابه ضمن رعایت دستورالعملهای مرکز سلامت محیط و کار و ضوابط و روشهای مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی و پسماندهای وابسته (موضوع ماده 11 قانون مدیریت پسماندها) رعایت نکات زیر الزامی است:

1. کلیه مراکز تولید کننده پسماند پزشکی موظفند در مبدا تولید پسماندهای عادی و پسماندهای ویژه خود را با رعایت موارد زیر جمع آوری، از یکدیگر تفکیک و بسته بندی نمایند.
2. تفکیک و جمع آوری پسماندهای پزشکی که عبارتند از پسماند عفونی، تیز و برنده، شیمیایی و دارویی و عادی بطور جداگانه الزامی است.
3. کلیه پسماندهایی که روش امحای آنها یکسان می باشند نیاز به جداسازی و تفکیک از یکدیگر ندارند.
4. قراردادن پسماندهای پزشکی ویژه تولیدی در خارج از محوطه مراکز فوق اکیداً ممنوع است این پسماندها باید تا قبل از بی خطر سازی در یک محل مناسب، محفوظ و غیر قابل دسترس برای افراد سودجو نگهداری شوند.
5. در واحد های کوچک این پسماندها را می توان در سطلهای مجهز به سیستم حفاظتی واقع در محلی امن و در مراکزی مانند مطبها که حجم پسماندهای ویژه چندان زیاد نیست در سطل زباله غیر قابل نشت، مقاوم قابل شستشو در کیسه های مخصوص حمل زباله نگهداری نمود.
6. جابه جایی و حمل و نقل پسماندهای تفکیک شده ویژه با پسماندهای عادی ممنوع است.

ب - برای تبدیل پسماندهای عفونی و تیز و برنده به پسماندهای عادی (بی خطر) در مراکز فوق می توان طبق مفاد ماده 65 ضوابط و روشهای مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی و پسماندهای وابسته (موضوع ماده 11 قانون مدیریت پسماندها) از روشهای زیر استفاده نمود:

1. نصب دستگاههای غیرسوز با حجم مناسب و استفاده از آنها در مبدا تولید (در داخل هر مرکز یا مطب و ...)
 2. نصب دستگاههای غیرسوز با حجم مناسب و استفاده از آنها بصورت مرکزی (در ساختمان پزشکان)
 3. عقد قرارداد و تحویل پسماند پزشکی ویژه به نزدیکترین بیمارستان یا نزدیکترین محل مجهز به سیستم بی خطر ساز غیرسوز
- بدیهی است حمل و نقل پسماند پزشکی ویژه از محل تولید تا محل استقرار دستگاه بی خطر ساز غیرسوز باید با رعایت کلیه ضوابط بهداشتی و ایمنی صورت گیرد.

4. مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی ویژه و انجام کار بصورت متمرکز و یا غیر متمرکز طبق مندرجات ضوابط واگذاری مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی به اشخاص حقیقی و حقوقی موضوع ردیف "ت" بند "6" ماده "3" آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها به اشخاص حقیقی یا حقوقی واگذار گردد.

در صورت انتخاب گزینه «4» حمل و نقل پسماند پزشکی ویژه از محل تولید تا دفع نهایی باید با رعایت ضوابط بهداشتی و ایمنی انجام و کلیه مراحل مدیریت اجرایی با نظارت معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی ذیربط صورت پذیرد. همچنین اشخاص حقیقی و حقوقی ملزم به رعایت دستورالعملهای مربوطه وزارت بهداشت می باشند. در مناطق کویری و خشک و مناطقی که سطح آب های زیرزمینی پایین است در صورت وجود زمین مناسب، دفن پسماندها با رعایت ضوابط بهداشتی مجاز می باشد.

5. در مناطق روستائی در صورتیکه حجم پسماند عفونی کم باشد میتوانند از روش دفن بهداشتی نیز برای امحاء پسماندهای عفونی با رعایت ضوابط زیر استفاده نمود:

ضوابط و معیارهای دفن بهداشتی

- 1-5- محل دفن توسط سازمان حفاظت محیط زیست تعیین می گردد.¹
- 2-5- محل دفن باید از محل مسکونی دور باشد و در جایی واقع شود که مطمئن باشیم آبهای سطحی و یا زیرزمینی آلوده نمیشوند. منطقه نباید در معرض سیل یا فرسایش باشد.
- 3-5- به منظور جلوگیری از نشت آلاینده به آبهای زیر زمینی سایت دفن باید نسبتاً غیرقابل نفوذ باشد و چاههای کم عمق نزدیک سایت نباشد.
- 4-5- عملیات دفن باید تحت نظارت کامل و دقیق صورت گیرد.
- 5-5- یک چاله یا ترانشه با حداقل 2 متر عمق حفر شود نصف آن با پسماند پر شود سپس 0/5 متر با آهک و تا سطح با خاک پر شود.
- 6-5- اگر ترانشه در طول روز پر نشد، قبل از پر شدن کامل یک ترانشه، پس از ریختن پسماند یک لایه 10 سانتیمتری خاک باید برای پوشش پسماند اضافه شود.
- 7-5- باید مطمئن شد که حیوانات دسترسی به سایت دفن ندارند حصارکشی با سیمهای آهنی گالوانیزه یا نصب حفاظ، مناسب می باشد.
- 8-5- مسئول سایت دفن باید اطلاعات همه ترانشه های دفن را نگهداری کند.

پ - در صورت ورود هرگونه خسارت ناشی از عدم رعایت مقررات بهداشتی مربوط به مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی ویژه به اشخاص و یا محیط زیست، مسئولیت آن به عهده تولیدکنندگان و اشخاص حقیقی و حقوقی مسئول عملیات فوق با توجه به قصور آنان می باشد.

¹ بر اساس ماده 12 قانون مدیریت پسماندها و ماده 23 آیین نامه اجرایی آن

مبحث 2

**ضوابط واگذاری مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی ویژه
به اشخاص حقیقی و حقوقی**

(موضوع ردیف "ت" بند "6" ماده "3" آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها)

طبق ردیف ت² بند 6 ماده 3 آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها و بمنظور جلب مشارکت بخش خصوصی و ارتقاء کیفیت خدمات در باره نحوه واگذاری مدیریت اجرایی پسماندهای مراکز بهداشتی و درمانی، ضوابط مربوط به چگونگی واگذاری مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی به اشخاص حقیقی و حقوقی به شرح زیر می باشد.

فصل 1 - تعاریف

ماده 1 - عبارات و اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند :

الف- قانون مدیریت پسماندها : قانون مدیریت پسماندها - مصوب 1383/2/20 - مجلس محترم شورای اسلامی

ب- آیین نامه : آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها - مصوب 1384/5/5 - هیات محترم وزیران

پ- سازمان : سازمان حفاظت محیط زیست

ت - وزارت بهداشت : وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

ث- مراکز بهداشتی درمانی : بیمارستانها، آزمایشگاههای تشخیص طبی، آزمایشگاههای تحقیقاتی علوم پزشکی، درمانگاهها، کلینیکها، پایگاههای انتقال خون، مراکز جراحی محدود، مراکز تسهیلات زایمانی، مطبها و سایر مراکز و موسسات مشابه

ج- معاونت بهداشتی/سلامت : معاونت بهداشتی/سلامت دانشگاه/دانشکده علوم پزشکی

چ- بی خطر سازی : اقداماتی که ویژگی خطرناک بودن پسماند پزشکی را رفع نماید.

ح- شرکت/موسسه : شرکت یا موسسه ای که دارای ماهیت حقوقی بوده و دارای مجوز از مراجع ذیربط باشد.

خ- پسماندهای پزشکی ویژه: به کلیه پسماندهای عفونی و زیان آور ناشی از بیمارستانها، مراکز بهداشتی، درمانی، آزمایشگاههای تشخیص طبی، و سایر مراکز مشابه که به دلیل بالا بودن حداقل یکی از خواص خطرناک از قبیل سمیت، بیماری زایی، قابلیت انفجار یا اشتعال، خورندگی و مشابه آن که به مراقبت ویژه (مدیریت خاص) نیاز دارند گفته می شود.

² ردیف ت بند 6 ماده 3 آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها: چگونگی واگذاری مدیریت اجرایی پسماندها به اشخاص حقیقی و حقوقی متقاضی سرمایه گذاری در امور مدیریت پسماندها

د- دستورالعمل تفکیک : منظور جدیدترین دستورالعمل " تفکیک ، جمع آوری ، نگهداری موقت و... پسماندهای پزشکی " ، وزارت بهداشت می باشد.

فصل 2 - شرایط اخذ مجوز

ماده 2 - شرکت/موسسه در باره انجام فعالیتهای مرتبط با مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی ویژه باید قبل از هرگونه فعالیت، از وزارت بهداشت (معاونت بهداشتی/سلامت دانشگاه/دانشکده مربوطه) مجوز داشته باشد.

ماده 3 - مجوز صدور پروانه شرکت/موسسه پس از بررسی و تایید موارد ذکر شده توسط کارشناس مسئول بهداشت محیط، به امضای معاونت بهداشتی صادر خواهد شد.

ماده 4 - شرکت/موسسه متقاضی انجام مدیریت اجرایی پسماندها باید دارای ویژگی های زیر باشند:

4-1- شرکت/موسسه باید به ثبت رسیده باشد. (طبق مقررات جاری کشور)

4-2- در موضوع فعالیتهای شرکت/موسسه باید "انجام مدیریت اجرایی پسماندها" قید شده باشد.

4-3- دارای یک نفر ناظر فنی جهت انجام مدیریت اجرایی پسماندها با ویژگی های زیر باشد:

4-3-1- تابعیت دولت جمهوری اسلامی ایران .

4-3-2- اعتقاد به اسلام و یا یکی دیگر از ادیان رسمی کشور .

4-3-3- دارا بودن حسن شهرت .

4-3-4- عدم اعتیاد به مواد مخدر .

4-3-5- نداشتن سوءپیشینه کیفری

4-3-6- داشتن کارت پایان خدمت وظیفه عمومی یا معافیت دائم برای آقایان .

4-3-7- دارا بودن حداقل مدرک کارشناسی در رشته بهداشت محیط و حداقل دو سال سابقه کار مرتبط . (با تایید معاونت بهداشتی دانشگاه مربوطه)

4-3-8- اخذ گواهینامه دوره ویژه آموزشی مدیریت اجرایی پسماند از آموزشگاههای اصناف .

ماده 5 - مجوز صادره قابل واگذاری و انتقال به غیر نمی باشد.

ماده 6 - ناظر فنی موظف است بر انجام کلیه عملیات مدیریت اجرایی پسماندها نظارت داشته و امور مربوطه را هدایت کند.

ماده 7 - ناظر فنی شرکت نباید در مراکز و موسسات دولتی شاغل باشد و یا نظارت فنی شرکت/موسسه دیگری را بر عهده داشته باشد.

فصل 3 - شرایط فعالیت

ماده 8 - شرکت/موسسه موظف است برنامه عملیاتی مدیریتی پسماندهای ویژه را به معاونت بهداشتی مربوطه ارائه و تاییدیه اخذ نماید .

ماده 9 - رعایت کلیه "ضوابط و روشهای مدیریتی اجرایی پسماندهای پزشکی و پسماندهای وابسته " (مصوبه شماره 15871/ت38459ک مورخ 1387 /2/8 هیئت محترم دولت) موضوع ماده 11 قانون مدیریت پسماندها الزامی می باشد.

ماده 10 - حداقل شرایط مورد نیاز مکان و فضای شرکت/موسسه ، دفتر کار و سرویس بهداشتی شامل دستشویی و توالت مطابق شرایط بهداشتی می باشد.

تبصره 1 - سایر شرایط نیروی انسانی، مکان و تجهیزات شرکت بسته به نوع و وسعت فعالیت با نظر معاونت بهداشتی تعیین می گردد.

ماده 11 - هرگونه تغییر مانند تغییر در ناظر فنی یا نشانی شرکت/موسسه و ... باید با تایید معاونت بهداشتی مربوطه باشد.

ماده 12 - به منظور تامین سلامت، ایمنی و بهداشت کارگران بایستی کلیه ضوابط مندرج در "دستورالعمل سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی مشمول ماده 5 قانون مدیریت پسماندها" توسط شرکت/موسسه تامین و رعایت شده باشد.

ماده 13 - شرکت/موسسه مکلف است آموزشهای لازم را در زمینه موارد و موازین بهداشتی مرتبط با مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی مطابق دستورالعملهای مرکز سلامت محیط و کار و با هماهنگی معاونت بهداشتی/سلامت به کارکنان ذیربط خود ارائه نمایند.

ماده 14 - شرکت/موسسه مکلف است در چهارچوب دستورالعملهای مرکز سلامت محیط و کار وزارت بهداشت فعالیت نماید.

فصل 4 - تمدید پروانه

ماده 15 - اعتبار مجوز صادره از تاریخ صدور به مدت 3 سال خواهد بود و پس از بررسی عملکرد بر اساس ضوابط اعلام شده توسط معاونت بهداشتی قابل تمدید خواهد بود.

فصل 5 - نظارت

ماده 16 - نظارت بر انجام کلیه مراحل مدیریت اجرایی پسماندها بر عهده معاونت بهداشتی (بهداشت محیط) خواهد بود.

ماده 17 - بازرسین بهداشت محیط معاونت بهداشتی مجازند در چهارچوب وظایف قانونی به بازرسی فعالیت شرکت/موسسه بپردازند.

فصل 6 - حدود و اختیارات

ماده 18 - شخص حقیقی می تواند با رعایت کلیه مواد این ضوابط به استثنای بند 1-4 و 2-4 ماده 4 فعالیت نماید.

تبصره 1- کلیه مفاد این ضوابط برای اشخاص حقیقی نیز جاری می باشد. (به استثنای بند 1-4 و 2-4 ماده 4)

تبصره 2- فرد حقیقی برای انجام مدیریت اجرایی پسماندها باید مطابق ماده 2 مجوز دریافت نماید.

تبصره 3- شخص حقیقی باید کلیه شرایط ناظر فنی را دارا باشد.

تبصره 4- هر فرد حقیقی فقط می تواند در یک بیمارستان حداکثر 100 تخت خوابی فعالیت نماید.

فصل 7 - تخلفات

ماده 19 - مسئولیت هرگونه عواقب ناشی از سوء مدیریت اجرایی پسماندها بر عهده ناظر فنی شرکت/موسسه می باشد و پیگرد قانونی دارد.

ماده 20 - در صورت عدم رعایت هر یک از مواد و تبصره های این ضوابط (به غیر از مواد مندرج در ماده 21) توسط شرکت/موسسه در طول مدت اعتبار مجوز، چنانچه دو بار تخلف نماید اخطار کتبی و درج در پرونده و در مرحله سوم مجوز صادره لغو خواهد شد.

تبصره 1- صدور اخطاریه و لغو مجوز توسط معاونت بهداشتی دانشگاه مربوطه انجام خواهد شد.

ماده 21 - موارد زیر بدون اخطار قبلی منجر به لغو پروانه خواهد شد:

1- عدم تفکیک پسماند پزشکی ویژه از پسماند عادی

2- عدم بی خطر سازی

3- بازیافت پسماند پزشکی ویژه

ماده 22- این قبیل موسسات /شرکتها /افراد حقیقی در زمره مراکز بهداشتی درمانی نمی باشند

این ضوابط در 2 مبحث که مبحث اول شامل 2 بخش و مبحث دوم شامل 7 فصل و 22 ماده و 6 تبصره در تاریخ / / 1387 به تصویب رسید.

دکتر لنکرانی

وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی